

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Резюме: У статті проаналізовано особливості естетичного виховання студентської молоді з позиції акмеологічного підходу. Зокрема розглянуто освітній, професійний, креативний та рефлексивний аспекти цього підходу. Запропоновано модель естетичного виховання молоді.

Ключові слова: акмеологічний підхід, естетичне виховання, естетична культура, особистість, молодь

Постановка проблеми. Виховання людини, громадянина, борця, одним словом, повноцінної особистості неможливе без формування у ній відчуття піднесеного. Процеси суспільних змін нерозривно пов'язані з удосконаленням людини не лише як головної виробничої сили, але і як активного громадянина, естетичної особистості. Естетичне виховання молоді, у історичному вимірі, завжди було однією з актуальних проблем суспільства. Нові соціокультурні реалії детермінують не тільки новий тип особистості, в українському суспільстві по новому трактується і сутність людини як органічної цілісності. Функціонально-зорієнтоване навчання і виховання як формування людини із заданими властивостями вже не відповідає вимогам часу. Важливим компонентом стає особиста культура – духовна, соціальна, естетична, технологічна. Образ випускника ВНЗ сприймається як «людина культури» – вільна, гуманна, духовна особистість, зорієнтована на цінності світової і національної культури, здатна до творчої естетичної самореалізації у світі культурних цінностей, моральної саморегуляції та адаптації в соціокультурному середовищі.

Акмеологія – наука, що вивчає феноменологію, закономірності і механізми розвитку людини на етапі її дорослості, особливо при досягненні нею найбільш високого рівня в цьому розвитку. Одним з важливих етапів дорослості є студентський вік. Саме цей час стає важливим у формуванні та утвердженні естетичних смаків молоді людини. Важливим стає формування естетичної культури, інтегруючої у собі низку форм адаптації, гнучкості, терпимості, вишуканості, такту та інших гармонізуючих суспільство факторів.

Відтак, застосування акмеологічного підходу при естетичному вихованні студентів є виправданим, оскільки період навчання у ВНЗ має стати «вершинним» періодом у формуванні естетичної культури людини у контексті різноманітних видів пізнання дійсності, у оптимізації творчих якостей особистості.

Аналіз досліджень і публікацій. Роздуми про виховання молоді людини з урахуванням естетичного компоненту, як: розуміння краси, розвиток чуттєвої культури, необхідної як у повсякденному житті, так і в сприйманні мистецтва представлено у працях Ш.А. Амонашвілі, Н.І. Кіященко, Н.Б. Неменського, Л.П. Печко та ін.

У працях А. Покровської, О. Старовойтенко, В. Шадрікова, Г. Шевченко та ін. звертається увага на «формування естетичного начала як необхідного елемента усестороннього і гармонійного розвитку особистості».

Питанням сутності, цілям і завданням естетичного виховання у освітньому процесі присвячені праці І. Гончарова, Н. Дмитрієвої, А. Єфремова, Є. Квятковського, Н. Кіященко, Д. Козлова, Б. Ліхачова та ін. Суттєвим доповненням у вирішенні загальних проблем естетичного виховання стали праці Н. Гендіної, Т. Мальковської, В. Петрової, В. Туєва та ін.

Психологічним аспектами естетичного виховання і розвитку особистості студента присвячені дослідження В. Андрєєва, Н. Блонського, А. Бодальова, Л. Виготського, Н. Гончаренко, Л. Закс, В. Кузнєцова, Б. Сафронова, Б. Теплової, Б. Якобсона та ін.

Акмеологія вивчає людину, що розвивається, як індивіда, особистість, суб'єкта естетичної культури та високопрофесійної діяльності (К.А. Абульханова-Славська, А.А. Бодальов, А.А. Деркач, В.Г. Зазикін, А.К. Маркова, С.С. Пальчевський).

Метою статті є розгляд особливостей естетичного виховання студентської молоді з використання акмеологічного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У психолого-педагогічній літературі з проблем періодизації вікового розвитку (праці Е. Еріксона, Е. Шпрангер, І. Кона та ін.) простежуються різноманітні підходи до з'ясування меж, основних суперечностей та новоутворень студентського віку. Більшість дослідників обмежує студентський вік періодом від 18 до 23 років, який відповідає зрілій юності та початку ранньої дорослості.

Студентський вік пов'язаний з обов'язковою участю у суспільному житті, усвідомленням власної громадянської позиції та відповідальності. Особливого значення набувають естетичні складові розвитку особистості, оскільки студент вперше стає об'єктом психологічного тиску з боку різноманітних суспільних технологій, що нерідко сковує і паралізує його раціональний особистісний вибір. Встояти проти цих впливів допоможуть об'єктивний, безпристрасний ціннісний аналіз різноманітної, у тому числі протилежної за змістом, інформації, спроби розпізнати справжніх і лукавих.

Акмеологія останнім часом інтенсивно розвивається, істотно змінюючи акценти у сфері професійної підготовки. Відтак, за умов акмеологічного підходу домінує проблематика розвитку творчих здібностей професіоналів з урахуванням різних аспектів, у тому числі естетичного, їх підготовки та вдосконалення [1].

Акмеологічний підхід до естетичного виховання студентів включає в себе освітній, професійний, креативний аспекти та аспект рефлексії. При цьому, *освітній аспект* націлений на діагностику і розвиток естетичних знань, формування навичок відчуття піднесеного та прекрасного.

Професійний аспект – на визначення можливостей застосування естетичних знань умінь і навичок при здійсненні трудової діяльності. *Креативний аспект* – на визначення зусиль, що витрачаються, і успішність їх реалізації шляхом з'ясування рівня розвитку естетичної складової професіоналізму, реалізації естетичного потенціалу та його вдосконалення до міри майстерності. Системоутворюючим вважається *аспект рефлексії* (пов'язаний з самосвідомістю особи як «Я», що розвивається, і розумінням партнерів по комунікації), що забезпечує оптимальне взаємозгодження акмеологічних аспектів естетичного виховання та професіоналізації людини [2; 3].

Основною категорією, що характеризує взаємозв'язок акмеології з іншими науками є творчість. Творчість, у свою чергу, нерозривно пов'язана з естетикою. При цьому ключовими поняття для акмеології є: майстерність, розвиток, зрілість, обдарованість, здібності, креативність, удосконалення, евристика, рефлексія, свідомість, особистість, індивідуальність [4].

Акмеологічний підхід – базисна узагальнююча категорія, що передбачає сукупність принципів, прийомів, методів наукового дослідження, які дозволяють вивчати та вирішувати наукові та практичні проблеми в обсязі їх реального онтологічного буття. Суть акмеологічного підходу у дослідженні естетичного виховання молоді полягає у вивченні особистості як цілісного феномена в єдності її суттєвих сторін (індивіду, особистість, індивідуальність, суб'єкт життєдіяльності); орієнтації людини на постійний духовно-естетичний саморозвиток і самовдосконалення, мотивації естетичних прагнень і досягнень, переживання життєвих успіхів та самореалізації естетичного потенціалу.

Юнацький вік, період студентства – це етап формування самосвідомості і власного світогляду, етап прийняття рішень, етап суттєвих естетичних змін: людської близькості, цінностей дружби, любові, формування смаків, почуттів, поглядів.

Естетичне виховання – це систематичний, цілеспрямований вплив на особистість, орієнтований на формування її естетичних ідеалів, смаків і потреб, на вироблення здатності сприймати, переживати і оцінювати прекрасне у природі, житті, мистецтві і праці, на пробудження і розвиток її творчих здібностей і непримиренності до всього потворного і нікчемного в житті й діяльності. Влучно говорять: естетично вихована людина вміє бачити, розуміти й створювати прекрасне.

Педагог С.П. Максимюк досліджуючи проблеми естетичного виховання молоді виділяє такі основні завдання цього процесу:

1. Навчити молоду людину бачити прекрасне.
2. Виробити здоровий естетичний смак.

3. Зробити життя молоді людини духовно багатшим, ознайомивши її з кращими творами літератури та мистецтва. Якщо студент має глибокі знання та уявлення про прекрасне, він зможе відрізнити і правильно оцінювати потворне, трагічне, комічне, героїчне, величне. Якщо прекрасним є життя, то потворне – усе, що губить життя, заважає прогресу, спотворює людину. Трагічне – усе те, що викликає почуття смутку, горя, це події, які призводять до рідущої, нещадної боротьби двох сторін. Комічне – це все нікчемне, потворне, яке виступає як смішне. Естетичне виховання не обмежує своїх завдань формуванням почуття прекрасного, трагічного, комічного, потворного, а включає і формування здатності до творчого перетворення світу відповідно до об'єктивних законів розвитку світу й людської життєдіяльності. Уся тонкість майстерності педагога в естетичному вихованні полягає в умінні встановити різницю між естетичним сприйняттям і сприйняттям як простим психічним актом [5, 330].

Відповідаючи самому собі на запитання: «Хто я? Який я? До чого я прагну?», молода людина формує:

- самосвідомість – цілісне уявлення про самого себе, естетично-емоційне ставлення до самого себе, самооцінку власної зовнішності, розумових, моральних, вольових якостей, усвідомлення власних достоїнств та недоліків, на основі чого виникають можливості цілеспрямованого самовдосконалення, самовиховання;

- власний світогляд як цілісну систему поглядів, знань, переконань своєї життєвої філософії, яка базується на засвоєній раніше сумі знань і сформованій здатності до абстрактно-теоретичного мислення, без чого розкидані знання не складаються в єдину систему;

- прагнення по-новому та критично осмислювати все навколо, самоствердити свою самостійність і оригінальність, створити власні теорії смислу життя, любові, щастя, прекрасного, політики тощо.

Студентський вік характеризується і тим, що у цей період досягаються оптимуми розвитку інтелектуальних і фізичних сил. Постійно зростаючі творчі можливості, розвиток інтелектуальних і фізичних сил, які супроводжуються з розквітом зовнішньої привабливості, приховують у собі ілюзії, що це зростання сил буде продовжуватися «вічно», що краще життя ще попереду, що всього задуманого можна легко досягнути.

Акмеологічний підхід дає можливість по новому оцінювати особливості сформованості системи естетичної культури студента.

Естетична культура – це здатність особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного у мистецтві й дійсності, прагнення та уміння будувати своє життя за законами краси.

Естетична культура містить у собі такі компоненти: *естетичні сприймання* – здатність виділяти у мистецтві та житті естетичні якості, образи і переживати естетичні почуття; *естетичні почуття* – емоційні стани, що викликані оцінним ставленням людини до яви дійсності та мистецтва; *естетичні потреби* – потреби у спілкуванні з художньо-естетичними цінностями, в естетичних переживаннях; *естетичні смаки* – здатність оцінювати витвори мистецтва, естетичні явища з позицій естетичних знань і ідеалів; *естетичні ідеали* – соціально та індивідуально-психологічно зумовлені уявлення про досконалу красу в природі, суспільстві, людині, мистецтві; *художні уміння* – здібності в галузі мистецтва [6].

На основі аналізу теоретико-методологічних підходів до естетичного виховання, ми під естетичним вихованням молоді, у загальному значенні, розуміємо, що це одна з найважливіших і складних проблем розвитку молоді людини. Її вирішення дозволяє долучати людину до світу прекрасного, допомагає повніше відчувати, розуміти навколишню дійсність, цінувати витвори правдивого мистецтва.

З позицій акмеологічного підходу естетичне виховання молоді розуміємо як складну, цілеспрямовану систему впливу на різні сфери особистості. Основні компоненти цієї системи схематично можна представити так:

Рис.1. Схематичне представлення сутності естетичного виховання молоді

Акмеологія – наука, що вивчає сутність, закономірності, принципи, методи, особливості «розквіту», досягнення вершин у діяльності як засобу розвитку особистості та відтворення людської культури при змінах поколінь. Загальновідомо, що разом з набуттям певних знань важливим чинником розвитку особистості є чуттєві форми осягнення дійсності. Вони спонукають до особистісного переживання явищ навколишнього світу і тим допомагають людині усвідомити його розмаїття. Саме ці параметри і визначають основні принципи естетичного виховання. У процесі багатовікового досвіду вивчення організаційно-педагогічних умов естетичного виховання особистості склалися перевірені практикою технології упровадження та ефективні прийоми художньо-естетичного виховання. Але і на сучасному етапі вони залишаються розрізненими частками знань, особливо враховуючи їх суспільно-політичне навантаження.

Висновки. Отже, застосування акмеологічного підходу дає нові можливості для здійснення естетичного виховання молоді під час навчання у ВНЗ. Враховуючи основні аспекти такого підходу, а саме: освітній, професійний, креативний та аспект рефлексії можна ефективно впливати на формування естетичної культури студента.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пальчевський С.С. Акмеологія: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С.С. Пальчевський. – К.: Кондор, 2008. – 398с.
2. Деркач А.А. Акмеологія – наука о путях достижения вершин профессионализма / А.А. Деркач, Н.В. Кузьмина. – М., 1993. – 216 с.
3. Кузьмина Н.В. Проблемы акмеологических наук / Н.В. Кузьмина, А.П. Зимичев. – СПб., 1990. – 146 с.
4. Илюшина Г.А. Акмеологический подход в допрофессиональной подготовке учащихся / Г.А. Илюшина. – [Электр. ресурс]. – Режим доступа: www.kstu.ru/servlet/contentblob?id=17462. – Название с экрана.
5. Максимюк С.П. Педагогіка: навчальний посібник / С.П. Максимюк. – К.: Кондор, 2005. – 667 с.
6. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навчальний посібник / Н.Є. Мойсеюк. – [5-е вид., доп. і пер.] – К., 2007. – 656с.

В.Н. БОРДЮК. АКМЕОЛОГИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ЭСТЕТИЧЕСКОМУ ВОСПИТАНИЮ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Резюме: В статье проанализированы особенности эстетического воспитания студенческой молодежи с позиции акмеологического подхода. В частности рассмотрены образовательный, профессиональный, креативный и рефлексивный аспекты этого подхода. Предложена модель эстетического воспитания молодежи.

Ключевые слова: акмеологический подход, эстетическое воспитание, эстетическая культура, личность, молодежь.

V.M. BORDIUK. ACMEOLOGICAL APPROACH TO AESTHETIC EDUCATION OF YOUNGER STUDENTS

The summary: In the article the features of aesthetic education of students with positions acmeological approach. Specifically considered educational, professional, creative and reflective aspects of this approach. The model of aesthetic education of youth.

Key words: acmeological approach, aesthetic education, aesthetic culture, identity, youth.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. С.Г. Карпенчук.
Одержано редакцією 03.02.2016 р.

УДК: 373. 211. 24

І.С. ПЕТРУК

**РОЗВИТОК МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ
ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА**

Резюме. У статті піднімається питання актуальності та сутності розвитку методичної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів, понять, пов'язаних з нею, аналізуються дослідження з проблеми.

Ключові слова: методична компетентність, методичне мислення, методична культура, педагогічний досвід, колегіально-методичний досвід.

Постановка проблеми. Соціально-економічні зміни в Україні привели до необхідності модернізації багатьох соціальних інститутів і в першу чергу системи освіти, яка безпосередньо пов'язана з економічними процесами через забезпечення підготовки фахівців.

Розвиток цивілізації диктує необхідність періодичної модернізації освіти і, як наслідок, зміна його ціннісного змісту [12, 29].

На сучасному етапі розвитку вища освіта ставить високі вимоги до особистості та професійної діяльності вихователя дошкільного навчального закладу. Це пов'язано, насамперед, з новими суспільними потребами в освіті на початку XXI століття.

Саме потреба країни у педагогах, здатними зайняти особистісно-гуманну позицію по відношенню до вихованців і до себе, робить актуальною проблему підвищення професійної компетентності вихователя дошкільного навчального закладу.

Від вихователя дошкільного навчального закладу сучасна педагогічна праця вимагає, нових методичних підходів, зосередження зусиль і часу не тільки на усвідомленні їхньої потреби, а й на їх опануванні та впровадженні в педагогічну практику.

Методична компетентність, яка проявляється у методичній діяльності вихователів дошкільних навчальних закладів направлена на розвиток, навчання і виховання дошкільників, тобто на розроблення й удосконалення методики дошкільного навчання.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Аналіз різних трактовок дефініції «методична компетентність» [1; 2; 3; 4; 5; 6], дозволяє говорити про те, що багато дослідників пов'язують методичну компетентність з певними властивостями, здібностями особистості та готовністю реалізовувати ці здібності в професійній педагогічній діяльності, наявністю знань, отриманих в ході навчання і виховання. Певний досвід педагогічного працівника пропонується важливою характеристикою методичної компетентності, так як у процесі набуття такого досвіду педагог самонавчається і самовдосконалюється, розвиває ті особисті якості, які необхідні для становлення його методичної компетентності.

Також вивченням проблеми формування методичної компетентності та підготовки педагогів займалися такі дослідники як Т.Е. Кочарян, С.Г. Азаришвілі, Т.І. Шамова, Т.А. Загривня, І.Ф. Ковальова, Т.Н. Гущина і багато інших.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Показати значення методичної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів, пов'язаної з розвитком здібностей і талантів вихователів, які володіють найсучаснішими методологічними, теоретичними і методичними знаннями, випрацьовують суспільні орієнтири, що є одним із головних завдань вдосконалення системи освіти.

Виклад основного матеріалу. Специфіка освітянської роботи полягає у тому, що вихователю необхідно виходити до вихованців із знаннями, думками і переконаннями, які відповідають потребам часу і суспільства. Щоб сформувати суспільство, яке навчається, потрібно створити умови для педагога, в яких він зможе оволодіти найсучаснішими методологічними, теоретичними і методичними знаннями, випрацьовує суспільні орієнтири [7, 11].

© І.С. Петрук, 2016